

"Huippukiinnostava tarinankertoja."

THE GUARDIAN

MARIA
TURTSCHANINOFF

Suo-
maa

TAMMI

MARIA TURTSCHANINOFF

Suomaa

Hän vie ajatuksen pidemmälle. Jos ihminen katoaisi. Jos ei enää olisi ihmisiä viljelemässä maata ja kaatamassa puita ja päättämässä. Kaipaisiko tämä paikka meitä?

Uurna sylissään nainen saapuu hiljaiseen taloon metsän keskellä. Kun viimeinenkin nokare äidin puolukkahillosta on syöty, on tyttären vuoro olla sukunsa vanhin. Ottaa haltuun talo ja maa sen ympärillä.

Suvun tarina ulottuu kauas neljänsadan vuoden taakse sotamies Mattsiin, joka tuli ja iski lapionsa turpeeseen. Siitä pitäen pohjalainen Nevabackan sukutila on todistanut pakahduttavia ihmiskohtaloita ajan myllerryksessä. Tilalla eletään luonnosta ja sen kanssa: on pellot ja loputon työ, on kultaiset lakat ja pyhät pihlajat, myyttiset eläimet ja luonnonhenget. Aukkaita koettelevat niin sodat, nälkävuodet kuin sydänsurutkin, mutta metsä suo heille turvan ja oman paikan.

Suomaa on lumoava episodiromaani paikan ja yhteenkuuluvuuden voimasta sekä luontosuhteesta, joka kannattelee meitä sukupolvesta toiseen.

9 789520 444259

Matts ei tuntenut metsän asujaimia, alkuaan toispaikainen kun oli. Hän ei ollut selvillä niiden nimistä eikä tavoista. Metsässä hän kuljetti mukanaan teräksenpalaa ja tarpeen vaatiessa veisasi kovalla äänellä virsiä. Hänellä oli syvä ja kantava lauluääni. Metsänväki kavahti kristinuskon jumalaa, sen tiesivät kaikki. Matts ei pelännyt, mutta varovainen hän ymmärsi olla.

Suosta saisi ojittamalla hienoa pehmeää peltomaata, jossa ei olisi kantoja eikä juuria. Sillä tavalla säästyisi paljon vaivaa. Sielunsa silmillä Mats näki lainehtivan ruisvainion. Suo merkitsi rikkautta. Vierailta mailla hän oli oppinut yhtä ja toista soiden kuivattamisesta. Hän tiesi, miten piti menetellä, jos kohta tiesi myös, että urakka olisi yksinäiselle miehelle valtava. Päätöksen tehtyään hän ei kuitenkaan vitkastellut, vaan otti lapion ja kuokan ja läksi suolle.

Oli helteinen kesäpäivä, ja hyttysset ja mäkäräiset inisivät sankkoina pilvinä saraheinän yllä. Taivas oli heleänsininen. Linnutkaan eivät jaksaneet viserrellä. Vain punapäinen palokärki rummutti metsänrajassa rytmikkäästi onttoa puunrunkoa. Laskettuaan lapion ja kuokan kädestään Matts huomasi nevanlaidassa rykelmän pieniä kukkia, joilla oli kullaväriset terälehdet. Hän ei ollut koskaan nähnyt sellaisia kukkia. Ne olivat enne, hän päätti. Tähän, juuri tähän hän kaivaisi ensimmäisen ojan.

Matts pani toimeksi. Urakka oli suunnaton, mutta hän ei antanut ajatuksen vaimentaa lapioidensa voimaa eikä kuokkimisensa intoa.

Hän rehki huitomatta pois hyttysiä ja kärpäsiä. Kun aurinko porotti korkealta taivaalta kaikkein kuumimmin, hän hörppi vettä ja kävi hetkeksi pitkäkseen kuusen varjoon.

Unessa hänen luokseen tuli olento, jolla oli vettä valuvat hiukset ja silmät kuin kultaiset terälehdet. Haju toi mieleen sammalen ja suoveden. Olennon kädet olivat käppyräiset ja ryhmyiset kuin suomänty ja vaatteet kuin saroista kudotut. Unessa Matts risti itsensä, sillä hän ymmärsi, mikä hänen luokseen oli tullut. Olento odotti nevan edessä kämmenet torjuvasti koholla. Se viittasi kuin kehottaen, kannustaen metsään päin ja osoitti sitten suota päätään pudistaen.

Matts heräsi. Pää oli sekaisin ja kurkkua kuivasi. Mutta ei hän ollut arkalasta kotoisin. Hän oli nähnyt niin paljon ja karaistunut ja paatunut, hänen sielunsa oli kivettyntynyt graniitiksi. Hän oli nähnyt maanmiestensä ryöstävän, mitä mielivät: naisia, ruokaa ja kultaa. Vaivaisesta unesta ei kannattanut piitata.

Hän jatkoi uurastustaan. Muutaman päivän päästä hän taas nukahti suolle, tällä kertaa kanto päänalusenaan. Jälleen olento tuli hänen luokseen. Se oli vihoissaan. Kultasilmät leiskuivat. Maa heidän allaan keinui kuin he olisivat seisseet hetteikössä. Matts ymmärsi hyvin, mitä asiaa olennolla oli. Suohon ei saanut kajota.

Kuten aikaisemminkin, Matts heräsi ja jatkoi työtä. Häntä ei kukaan enää pelottelisi eikä määrällisi. Hän oli oma herransa ja kuokki missä tahtoi! Mutta rehkiessä hänestä koko ajan tuntui, että häntä tarkkailtiin.

Muutaman viikon uurastettuaan hän yöpyi suonlaidassa, jotta voisi jatkaa kaivamista varhain seuraavana aamuna. Kun hän sarastuksen aikaan heräsi, aaltoilevan suoheinän yllä leijui kevyitä usvaharsoja. Aivan vieressä huusi kurki. Puissa juttelivat kulorastaat ja laulurastaat. Palokärki rummutti, kuten nevalle aina. Jostain kantautui harmaapäätikan surumielinen valitus.

Matts tarttui lapioon.

Silloin suon poikki lähestyi joku. Vai usvako siellä vain pyörteili? Olipa tulija mikä tahansa, se kulki juuri siitä, missä suo oli kaikkein upottavimmillaan.

Matts risti itsensä. Puristi teräksenpalaa taskussaan.

Usva tiivistyi, se sai muodon, pehmeän ja uhkean. Se liikkui suoraan kohti. Se oli neito. Sen hiukset olivat kultaiset kuin Mattsin lapiolle antautuneet pikkukukat. Sotkuiset suortuvat valuivat selkään. Käsivarret ja sääret olivat pitkät ja solakat kuin saraheinä. Kun neito hymyili, sen silmät hehkuivat sammalenvihreinä. Matts ei ollut nähnyt neidon vertaa edes suuressa maailmassa, missä hän oli kohdannut ja omistanut monia kauniita naisia. Neito ei sanonut mitään, seisahtui vain Mattsin eteen koko alastomassa ihanuudessaan. Kädet kohosivat Mattsin olkapäitä vasten, ja Matts haistoi väkevän tumman tuoksun. Neito painoi Mattsin sammalikkoon, avasi housujen nyörit ja istuutui hajareisin hänen päälleen. Moista Matts ei ollut ikinä kokenut, ei edes Prahan ilotyttöjen kanssa.

Jälkeenpäin neito nousi ja katosi vaiti suolle. Matts oli voimaton, jaksoi töin tuskin raahautua torpalle. Ojankaivua ei voinut enää ajatellakaan.

Hän kyllä käsitti, minkä olennon kanssa oli maannut. Mutta mitään vahinkoa ei ollut tapahtunut, hän järkeili, ja hän varjelisi kristittyä sieluaan eikä lankeaisi toistamiseen. Ei, vaikka huomasi ajattelevansa neitoa yhä uudelleen syksyllä, kun korjasi niukan satonsa, ja talvella, kun hiihti metsään pyytämään riistaa henkensä pitimiksi. Tuon tuosta hän sujutteli suolle, koska siellä oli helppo seurata eläinten jälkiä, tai niin hän selitti itselleen. Vähintään yhtä innokkaasti hän etsi kokonaan muunlaisia jälkiä, mutta ei enää nähnyt kultatukkaista.

Kevään korvalla eräänä tuulisena ja sateisena iltana hänen oveensa yllättäen kolkutettiin. Hän varmisti, että puukko oli vyössä, nosti salvan ja avasi oven.

Matts katsoi suoraan sammalenvihreisiin silmiin. Voimatta itselleen mitään hän sulki neidon syliinsä ja veti tämän kynnyksen yli, hengitti tuoksua, jossa oli metsää ja sammalta ja kiveä. Silloin hän tunsu neidon kantavan jotakin, se oli heidän välissään, ja hän katsoi alas ja näki, että neidon sylissä oli lapsi.

”Poika on sinun”, neito sanoi. ”Saat hänet, jos vannot jättäväsi suon rauhaan.”

Matts katsoi pieniä palleroisia nyrkkejä, isoja sinisiä silmiä, jotka killittivät häntä uteliaina, ja hänen sydämessään tapahtui jotakin, mitä siellä ei ollut tapahtunut koskaan ennen.

”Minä vannon”, Matts sanoi. ”Raivaan peltoa mistä tahansa muualta paitsi suolta.”

Tyytyväisenä neito lähti.

Poika kasvoi nopeasti ja näytti kaikin puolin tavalliselta lapselta, paitsi että hän oli poikkeuksellisen terve ja vahva. Naapuritiloilla toki ihmeteltiin, mistä uusi torppari oli yhtäkkiä pojan saanut. Siinä, että miehellä oli lehtolapsi, ei ollut mitään uutta eikä ihmeellistä. Epätavallista sen sijaan oli, että mies huolehti lapsesta yksin. Kun Matts aluksi kävi naapureiden luona pyytämässä maitoa ja vaatetta pikkuiselle, kylällä juoruttiin. Mutta Matts sanoi pojan äidin kuolleen, ja kun huomattiin, miten hyvää huolta hän pojasta piti, puheet lakkasivat. Matts vei pojan kasettavaksi lähimpään kirkkoon Kokkolaan ja antoi hänelle nimeksi Henric.

Matts hoiti Henriciä hellästi kuin rakastavin äiti. Poika sai parasta ruokaa ja nukkui isänsä kanssa samassa sängyssä.

Hän kasvoi nopeasti, muita lapsia nopeammin. Ei kulunut montakaan vuotta, kun hän jo autteli Mattsia torpan töissä. He viljelivät ruista, ohraa ja naurista, ja pian he hankkivat lehmän ja saivat maitoa. Jos Matts ylimalkaan ajatteli suota, hän ajatteli sitä saamastaan lahjasta kiitollisena.

Mutta kun Henric oli puolikasvuinen nuorimies ja jo isänsä mittainen, Mattsin mieli muuttui. Ajatukset kääntyivät yhä useammin suohon. Mikä aarre se olikaan, ja melkein vieressä! Kuinka hienoa ja viljavaa peltomaata siitä saisikaan! Suo oli hänen, ja hän sai tehdä sille mitä tahtoi.

Eräänä keväänä, kun pellot tuvan ympäriltä oli kylvetty, Matts otti lapion, kuokan ja Henricin ja lähti taas ojittamaan suota.

Ensimmäisenä yönä, kun he yöpyivät suonlaidassa, Matts nukkui makeasti ja unia näkemättä. Henric sen sijaan näytti aamunkoitteessa synkältä ja apealta. Matts kysyi, mikä pojan mieltä painoi.

”Äiti tuli unessa tyköni. Hän sanoi, että sinä rikoit lupauksen. Mitä hän sillä tarkoitti, isä?”

Matts sivuutti kysymyksen. He jatkoivat työtä, ja se edistyi nopeasti, kun heitä oli kaksi.

Seuraavana yönä Matts taas nukkui makeasti, mutta Henric heräsi suru sydämessään. ”Äiti sanoo, että voi ottaa takaisin sen, minkä sinulle antoi, jos et pidä lupaustasi.” Henric tarttui isäänsä käsistä. ”Isä, sisimpääni sattuu. Mitä olet luvannut äidille?”

Jälleen Matts sivuutti poikansa huolen. Ken uniinsa uskoo, se varjoaan pelkää, hän lausahti. He jatkoivat kaivamista lämpimässä alkukesän auringossa, ja Mattsin mieleen muistui kesä, jolloin hän oli siittänyt poikansa, pojan joka nyt harteikkaana kulki hänen rinnallaan. Henric oli hänen. Matts oli kylvänyt siemenen, ja siksi myös hedelmä kuului

hänelle. Matts suoristi selkensä, kuivasi hikeä otsaltaan ja tarkasteli nevaa. Tänne hänen valtakuntansa laajenisi, täällä sen kulta orastaisi, tänne hän loisi jotakin pysyvää, minkä hänen poikansa aikanaan perisi.

Metsänreunassa palokärki rummutti taukoamatta.

Sinä yönä Matts ei nukkunut unia näkemättä. Kultasilmäinen tuli hänen luokseen. Aivan kuten viisitoista vuotta sitten, se ei sanonut mitään sanoin, mutta sen suru ja suutumus täyttivät Mattsin unen ja kieppuivat hänen ympärillään kuin kaikkinelevä musta myrsky. Olento tavoitteli häntä koukkukäsillään, sen vihastus virtasi häneen nenästä, suusta ja silmistä, ja hän tunsu tukehtuvansa.

Henkeä haukkoen Matts heräsi. Paikka, jossa hänen poikansa oli maannut, oli tyhjä. Matts ponkaisi seisomaan ja tähyili suolle, joka hiljaisena ja äänettömänä kietoutui kesäyön kevyeen hämyyn. Hän huusi Henriciä mutta ei saanut vastausta. Peloissaan hän juoksi ympäri koko suon, huhuili ja kutsui, mutta kukaan ei vastannut. Henricistä ei näkynyt jälkeäkään. Matts lysähti polvilleen ja huusi kovalla äänellä nevalle ja metsään pyynnön, että saisi lapsensa takaisin – vannoi tekevänsä mitä vain, kunhan saisi takaisin sen ainoan, jota oli koskaan rakastanut.

Neva oli tumma ja hiljainen. Linnut eivät laulaneet, palokärki ei rummuttanut. Vain hyttyset inisivät verenhimoisina pilvinä.

Murtuneena Matts palasi tupaansa. Hän ei mennyt suolle enää koskaan. Eikä hän elänyt enää montakaan vuotta: suru ja kaipaus tekivät sen, mihin sota ei ollut pystynyt, nujersivat hänen tahtonsa ja voimansa, eikä hän lopulta enää jaksanut viljellä maata. Hän lakkasi pitämästä yhteyttä naapureihin ja eli kotipolttolisella ja metsänriistalla. Viimein hän kuoli – liian varhain, yksin ja katkerana.